

Κῆπος Χαρίτων

᾽Οσίου Νικοδήμου
᾽Αγιορείτου

᾽Ερμνεῖα
εἰς τὴν Ἐνάτην ᾽Ωδὴν
τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας*

«Τοῖς Ἐντευξομένοις»

Μέρος Α΄.
Προλεγόμενα

Μέρος Β΄.
«Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον».
(Λουκ. α΄ 46)

Μέρος Γ΄.

«Καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι μου».

(Λουκ. α΄ 47)

•

Μέρος Δ΄.

*«Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ.
Ἴδου γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί».*

(Λουκ. α΄ 48)

•

Μέρος Ε΄.

*«Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς
καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ».*

(Λουκ. α΄ 49)

•

Μέρος Ϛ΄.

*«Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν
τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.*

*Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ,
διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν.
Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσε ταπεινούς».*

(Λουκ. α΄ 50-52)

•

Μέρος Ζ΄.

*«Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν
καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.
Ἄντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ μνησθῆναι ἐλέους,
καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα».*

(Λουκ. α΄ 53-55)

•

Πίναξ Ἀγιογραφικῶν χωρίων

Πίναξ συγγραφέων

«Τοῖς Ἐντευξομένοις»

Ω Σ ΓΝΩΣΤΟΝ, ὁ Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης († 14.7.1809), στὸ ἐκτενέστατο συγγραφικὸ ἔργο του, ἔχει ἀναρίθμητες ἐγκωμιαστικὲς ἀναφορὲς στὸ κεχαριτωμένο καὶ πανσέβαστο καὶ παντοπόθητο ὄνομα τῆς Παναγίας Μητρὸς τοῦ Κυρίου μας.

Τὸ «ἐγκώμιο» ὁμῶς τοῦ Ὁσίου πρὸς τὴν Ἄχραντο Κόρη, ὅπως αὐτὸ μὲ ἄφθαστο λυρισμὸ, ρητορικὴ δεινότητα καὶ θεολογικὸ βάθος, ἀναδύεται ἀπὸ τὶς σαράντα περίπου σελίδες τῆς ἐρμηνείας του στὴν Ἐνάτη Ἰρδὴ τῆς Θεοτόκου, τὸν ἀναδεικνύει ἀναμφισβήτητα ὡς ἓνα ἐκ τῶν κορυφαίων Θεοτοκολόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

* * *

Η ΩΔΗ τῆς Θεοτόκου, μὲ τὴν ὁποία ἡ θεόπαις Μαριὰμ ἐδοξολόγησε καὶ ἐμεγάλυνε τὸν Κύριό μας, κατὰ τὴν ἐπίσκεψί Της στὴν Ἁγία Ἐλισάβετ, μετὰ τὸν Εὐαγγελισμὸ Της ἀπὸ τὸν Ἀρχάγγελο Γαβριήλ, εἶναι «ἀξιάγαστος τῇ ἀληθείᾳ καὶ γλυκυτάτη καὶ κοσμοπόθητος» περισσότερο ἀπὸ ὅλες τὶς Ἰρδὲς τῶν ἀπ' αἰῶνος Ἁγίων, διότι εἶναι Ἰρδὴ «τῆς τῶν ἁγίων ἀγιωτέρας», «ποιητῆς αὐτῆς ἐστάθη μία παντοβασίλισσα καὶ μία Μήτηρ τοῦ Ποιητοῦ τῶν ἀπάντων», «εἶναι γέννημα καὶ συνθήκη καὶ ἐκφώνημα ἐκείνου τοῦ θεοειδεστάτου νοός, ἐκείνης τῆς καθαρωτάτης καρδίας, καὶ ἐκείνου τοῦ ἀγιωτάτου στόματος, αὐτῆς δὴ αὐτῆς τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας Μητρὸς τοῦ Θεοῦ».

Ἡ θαυμασία αὐτὴ καὶ ἀξιάγαστος Ἰρδὴ, χωρισμένη σὲ ἕξι στίχους, ἔχει διορισθῆ ἀπὸ τοὺς θεοφόρους Πατέρας νὰ ψάλλεται-στιχολογῆται πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου, μαζί μὲ τὸ γλυκύτατο ἐφύμνιο καὶ κοσμοπόθητο τροπάριο: «Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβίμ, καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ, τὴν

*ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον, Σὲ
μεγαλύνομεν».*

* * *

ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ τοῦ Ὁσίου Νικοδήμου στὴν Θεομητορικὴ αὐτὴ Ἰρδὴ θὰ παρουσιάσωμε σὲ ἑπτὰ συνέχειες-μέρη καθ' ὅλες τὶς Παρασκευὲς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ ἐντρύφημα γιὰ τοὺς Θεοτοκοφίλους μέχρι τοῦ Ἁγιωτάτου Πάσχα, τὸ ὁποῖο συνεορτάζεται ἐφέτος μὲ τὸν Εὐαγγελισμὸ τῆς Θεοτόκου.

“Ἐπετα Μέρος Α’.

(*) Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Κῆπος Χαρίτων ἤτοι Ἑρμηνεῖα Γλαφυρὰ εἰς τὰς Θ' Ἰρδὰς τῆς Στιχολογίας, σελ. 190-229, ἔκδοσις γ', Βασιλείου Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1979 (ἔκδοσις α', Ἐνετίησιν 1819, παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων). Ἐπιμέλ. ἡμέτ.

‘Οσίου Νικοδήμου
‘Αγιορείτου

‘Ερμηνεία

εἰς τὴν Ἐνάτην Ὁδὴν

τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας¹

Μέρος Α΄.

Προλεγόμενα

Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ τῆς Ἐνάτης Ὁδῆς ταύτης ἐστάθη τοιαύτη. Ὅταν ἡ Κυρία καὶ Δέσποινα ἡμῶν Θεοτόκος εὐηγγελίσθη ἀπὸ τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριὴλ, ἤκουσε νὰ φέρῃ παράδειγμα εἰς Αὐτὴν τὴν συγγενῆ Της Ἑλισάβετ, ἥτοι τὴν πρώτην Της ἐξαδέλφην· πρωτεξάδελφαι γὰρ εἶναι ἡ Θεοτόκος καὶ ἡ Ἑλισάβετ, δεύτεροι δὲ ἐξάδελφοι κατὰ σάρκα εἶναι ὁ Κύριος καὶ ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης (καὶ ὄρα εἰς τὰς ὀκτῶ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἐν τῷ *Συναξαριστῇ*)· ἤκουσε, λέγω, ἡ Θεοτόκος τοῦ Γαβριὴλ νὰ φέρῃ παράδειγμα εἰς Αὐτὴν τὴν Ἑλισάβετ καὶ νὰ λέγῃ, ὅτι καὶ ἐκείνη στεῖρα οὔσα καὶ γηραλέα, συνέλαβεν υἱὸν τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην, πρὸ ἐξ ἥδη μηνῶν.

*«Καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου καὶ αὐτὴ συν-
ειληφυῖα υἶδὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἔκτος
ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει
παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα» (Λουκ. α' 36-37).*

Ἔθεν ἀφ' οὗ συνέλαβεν ἐν τῇ ἀπειράνδρῳ Αὐτῆς κοιλία τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐσπκώθη καὶ ἐπῆγε μὲ σπουδὴν εἰς τὴν ὄρεινὴν, ὅπου ἐκατοίκει ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἐμβαίνουσα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ζαχαρίου ἠσπάσατο, ἥτοι ἐ-
χαιρέτισε, τὴν Ἐλισάβετ.

Διὰ τρία δὲ αἷτια ἐπῆγεν ἡ Θεοτόκος πρὸς τὴν Ἐλισάβετ·

πρῶτον μὲν, διὰ νὰ συγχαρῆ τὴν συγγενῆ Της, πὼς ἠξιώθη νὰ συλλάβῃ υἶδὸν εἰς τὸ γῆρας Της·

δεύτερον δέ, διὰ νὰ πληροφορηθῆ εἰς τὰ λόγια, ὅπου Τῇ εἶπεν ὁ Ἄγγελος, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Θεοφύλακτος·

τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον, διὰ νὰ δώσῃ παράδειγμα καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ πηγαίνωμεν εἰς τοὺς γεροντοτέρους καὶ νὰ ἐρωτῶμεν αὐτοὺς εἰς ταῖς συμπιπούσαις ἡμῶν χρείαις καὶ ὑποθέσει, κατὰ τὸ

*«ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι,
τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι» (Δευτ. λβ' 7).*

* * *

Η ΕΛΙΣΑΒΕΤ λοιπὸν εὐθὺς ὅπου ἤκουσε τὰ λόγια τοῦ χαιρε-
τισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὡς ἤκουσε τὰ λόγια τοῦ
ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου κυοφορουμένου Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ·

–ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεοφύλακτον:

*«ἡ φωνὴ τῆς Παρθένου, τοῦ ἐν αὐτῇ σαρκουμένου
Θεοῦ φωνὴ ἦν»,*

διὰ τοῦτο καὶ τὸν Πρόδρομον ἐν τῇ μήτρᾳ ἐχαρίτωσε
καὶ ἐποίησε προφητεῦσαι–

ὡς ἤκουσε, λέγω, ταῦτα ἡ Ἐλισάβετ, οὐ μόνον αὐτὴ ἐχάρη, ἀλλὰ
καὶ τὸ βρέφος ὅπου εἶχεν εἰς τὴν κοιλίαν Της, ἥτοι ὁ Πρόδρο-
μος Ἰωάννης, ἀκούσας διὰ μέσου τῶν ὠτων τῆς μητρός του Ἐλι-
σάβετ τὰ λόγια τοῦ χαιρετισμοῦ τῆς Θεοτόκου, μᾶλλον δὲ αἰ-
σθανθεὶς τὴν παρουσίαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸν ὅποιον ἔφερεν
ἐγγάστριον ἡ Παρθένος, εὐθὺς ἀπὸ τὴν χαρὰν του καὶ ἀγαλλία-
σιν ἐσκίρτησε μέσα εἰς τὴν κοιλίαν².

Πνευματικὸν δὲ ἦτον τὸ σκίρτημα ἐκεῖνο, καθότι ὁ Ἰωάννης ἐκ κοιλίας μητρὸς του ἦτον γεμᾶτος ἀπὸ Πνεῦμα Ἁγίου, καθὼς ὁ Γαβριὴλ εἶπε πρὸς τὸν Ζαχαρίαν, ὅταν τὸν εὐηγγέλισε:

«Καὶ Πνεύματος Ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ» (Λουκ. α' 15).

Ἀπὸ δὲ τὸ πνευματικὸν ἐκεῖνο σκίρτημα τοῦ Ἰωάννου, ἐγένετο Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἡ μήτηρ του Ἑλισάβετ· μετέδωκε γὰρ ὁ υἱὸς εἰς τὴν μητέρα τὸ προφητικὸν χάρισμα τοῦ Πνεύματος, καθὼς καὶ ὁ Προφήτης Σαμουὴλ μετέδωκεν εἰς τὴν μητέρα του Ἄνναν τὸ προφητικὸν χάρισμα, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος (ἐν τῇ α' κεφαλαίῳ τῆς Α' Βασιλειῶν)· καὶ ὁ Θεοφύλακτος δὲ ψησίν:

«εἰμὴ τὸ βρέφος ἐσκίρτησεν, οὐκ ἂν ἐπροφήτευσεν ἡ Ἑλισάβετ».

Πλησθεῖσα δὲ Πνεύματος Ἁγίου ἡ Ἑλισάβετ, καὶ ὡσπερ ἐνθουσιῶσα ἀπὸ τὴν πνευματικὴν χαράν, μὲ μεγάλην φωνὴν ἀνεβόησε πρὸς τὴν Θεοτόκον·

«Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου· καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με; ...Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου» (Λουκ. α' 42-43, 45).

Ἡ δὲ Παρθένος, ταῦτα ἀκούσασα καὶ πληροφορηθεῖσα τελειότερον, ἐποίησε τὴν ᾠδὴν ταύτην καὶ δι' αὐτῆς δοξολογεῖ καὶ μεγαλύνει τὸν Κύριον.

* * *

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ δὲ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ καὶ γλυκυτάτῃ καὶ κοσμοπόθητος ἡ Ἐνάτη³ ᾠδὴ αὕτη τῆς Θεοτόκου, ὑπὲρ τὰς τρεῖς ᾠδὰς τοῦ Μωϋσέως (Ἑξῶδ. ιε' 1-19, Ἀριθ. κα' 17-19, Δευτ. λβ' 1-43)· ὑπὲρ τὰς ᾠδὰς τοῦ Δαβὶδ (Ψαλμ. κθ')· ὑπὲρ τὰς πεντακισχιλίους ᾠδὰς τοῦ Σολομῶντος (Γ' Βασιλ. ε' 12)· ὑπὲρ τὴν ᾠδὴν τοῦ Ἀββακούμ (Ἀββακ. γ' 1-19)· καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων Ἀνδρῶν· ὑπὲρ τὴν ᾠδὴν τῆς Μαρίας ἀδελφῆς Ἀαρῶν (Ἑξῶδ. ιε' 21)· ὑπὲρ τὴν ᾠδὴν τῆς Δεββώρας (Κριτ. ε' 2-31)· ὑπὲρ τὴν ᾠδὴν τῆς Ἰουδίθ (Ἰουδ. ις' 1-17)· ἐπειδὴ ὅλαι αἱ ἀνωτέρω ᾠδαὶ ἦτον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἔγιναν εὐχαριστήριοι πρὸς τὸν Θεὸν διὰ εὐεργεσί-

ας σωματικὰς καὶ διὰ σωτηρίαν πρόσκαιρον τῶν ταύτας προσφερόντων· ἡ δὲ Ὡδὴ αὕτη τῆς Θεοτόκου εἶναι Ὡδὴ τῆς νέας χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ συνετέθη εὐχαριστήριος, ὄχι διὰ σωματικὰς καὶ γνῖνας εὐεργεσίας, ἀλλὰ διὰ χάριτας αὐλοῦς καὶ οὐρανίους· ὄχι διὰ πρόσκαιρον σωτηρίαν, ἀλλὰ διὰ σωτηρίαν αἰώνιον καὶ ἀεὶ διαμένουσαν παντὸς τοῦ κόσμου· περὶ ἧς εἶπεν ὁ Ἡσαΐας·

«Ἰσραὴλ σώζεται ὑπὸ Κυρίου σωτηρίαν αἰώνιον»
(Ἡσ. με' 17).

Ὅθεν ἡμεῖς ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ἡ Ὡδὴ αὕτη τῆς Θεοτόκου δὲν εἶναι ἀπὸ τὰς Ὡδὰς τῶν ἐπιγείων ἀνθρώπων, ἀλλ' εἶναι ἀπὸ τὰς καινούριας Ὡδὰς ἐκεῖνας, ὅπου ψάλλουν ἐν Οὐρανῷ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οἱ Μακάριοι, καθὼς ἀναφέρει ἡ Ἱερὰ Ἀποκάλυψις·

«Καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου», «καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν» (Ἀποκ. ε' 8, 9).

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, τί ἄλλο εἶναι ἡ Ὡδὴ αὕτη, εἰμὴ γέννημα καὶ συνθήκη καὶ ἐκφώνημα ἐκείνου τοῦ θεοειδεστάτου νοός, ἐκείνης τῆς καθαρωτάτης καρδίας καὶ ἐκείνου τοῦ ἀγιωτάτου στόματος, αὐτῆς δὴ αὐτῆς τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας Μητρὸς τοῦ Θεοῦ;

* * *

ΚΑΙ λοιπόν, ἄς συσταλοῦν εἰς ἓνα μέρος ὅλαι αἱ ἄλλαι Ὡδαὶ τῶν ἀπ' αἰῶνος Ἀγίων καὶ ἄς δώσουν τὰ πρωτεῖα ὅλα εἰς τὴν Ὡδὴν ταύτην τῆς τῶν Ἀγίων Ἀγιωτέρας.

Καὶ ἅπαντες οἱ Ὁρθόδοξοι ἄς μελετοῦν καὶ ἄς ᾄδουν αὐτὴν μὲ περισσότερον σέβας καὶ μὲ μεγαλυτέραν εὐλάβειαν ἀπὸ ὅλας ἐκεῖνας, καθὼς καὶ τῇ ἀληθείᾳ ᾄδουν αὐτὴν πανευλαβῶς, τοῦ μὲν Ἱερέως ἢ Διακόνου θυμῶντος ἅπαντα τὸν Ναόν, τοῦ δὲ λαοῦ καὶ τῶν ψαλτῶν ἔξερχομένων ἐκ τῶν στασιδίῳ αὐτῶν καὶ ἀσκεπῶν πάντων ἰσταμένων.

Διότι, ἀνίσως ἡμεῖς συνηθίζωμεν νὰ τιμῶμεν ἓνα ἔργον ἀπὸ τὸν ποιητὴν του καὶ ὅσον ὁ ποιητὴς ἐκείνου εἶναι μεγαλύτερος, τοσοῦτον μεγαλυτέραν καὶ τὴν πρὸς τὸ ἔργον ἐκεῖνο τιμὴν ἀπο-

δίδομεν, τίς δὲν ὁμολογεῖ, ὅτι καὶ τὴν Ἰρδὴν ταύτην πρέπει νὰ τιμῶμεν περισσότερο ἀπὸ τὰς ἄλλας Ἰρδὰς τῶν Ἀγίων, διότι καὶ ὁ ποιητὴς αὐτῆς ἐστάθη μία Παντοβασίλισσα καὶ μία Μήτηρ τοῦ Ποιητοῦ τῶν ἀπάντων;

Ἔσον γὰρ εἶναι ἀνωτέρα ἢ τοῦ Θεοῦ Μήτηρ ἀπὸ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον καὶ ἢ πρὸς τὴν Ἰρδὴν Αὐτῆς τιμὴ ἀνωτέρα χρεωστεῖται νὰ ἀποδίδεται, παρὰ εἰς τὰς Ἰρδὰς ὅλας ἐκεῖνων⁴.

Οὐ μόνον δὲ ἡ Ἰρδὴ αὕτη εἶναι τοιαύτη, ὡς εἶπομεν, θαυμασία καὶ ἀξιάγαστος, ἀλλὰ καὶ ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐδιωρίσθη αὕτη νὰ φάλλεται ὑπὸ τῶν τὰ θεῖα καλῶς διαταξαμένων Θεοφύρων Πατέρων, εἶναι προσφυέστατος καὶ ἀρμοδιώτατος· φάλλεται γὰρ κατὰ τὸ τέλος σχεδὸν τοῦ ὄρθρου, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ ζωγραφῆται ἐπάνω εἰς τὸν ἀνατολικὸν ὀρίζοντα τοῦ οὐρανοῦ ἡ κροκοειδὴς καὶ λευκοφόρος αὐγή.

Διότι, καθὼς ἡ αὐγή ἀποδιώκει μὲν τὸ σκότος τῆς νυκτός, προμνύει δὲ τὴν γλυκυτάτην ἡμέραν καὶ φέρει εἰς τὸν κόσμον τὸν αἰσθητὸν ἥλιον, ἔτσι καὶ ἡ Θεοτόκος, ἡ μυστικὴ αὐγή, ἀποδιώξασα τὸ σκότος τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ἁμαρτίας, ἐπρομήνυσε τὴν νοπτὴν Ἡμέραν τῶν ψυχῶν καὶ ἔφερον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν μυστικὸν Ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης· ὅθεν καὶ ὁ Σολομῶν ἐν τῷ Ἄσματι θαυμαστικῶς περὶ Αὐτῆς ἀνεβόησε·

«*τίς αὕτη ἡ ἐκκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος;*» (Ἄσ. ζ' 10).

Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, καιρὸς εἶναι τώρα νὰ ἔλθωμεν καὶ εἰς τὴν κατὰ μέρος τῆς Ἰρδῆς ταύτης ἐξήγησιν⁵.

Ἔπεται Μέρος Β'.

1. Τὸ πανσέβαστον καὶ παντοπόθητον καὶ κεχαριτωμένον ὄνομα **Μαρία** προσφυέστατα ἐδόθη εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Θεοτόκον καί, ὡς λέγει ὁ Ἱερώνυμος, κατὰ πρόγνωσιν καὶ βουλὴν τοῦ Θεοῦ, παρὰ τοῦ Ὁποίου ἦτον προωρισμένη εἰς τὸ νὰ γένη Μήτηρ Αὐτοῦ.

α. Καὶ ἐπειδὴ συνέδραμον εἰς τὸ δι' Αὐτῆς τελεσθὲν Μυστήριον τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ Λόγου τὰ τρία ταῦτα· **Παντοδυναμία**, ἥτις ἤνωσε τὰ δύο ἄκρα ἀντικείμενα Θεὸν καὶ ἄνθρωπον· **Σοφία**, ἥτις εὔρε τὸν τρόπον διὰ τὴν ἐνώση δύο φύσεις εἰς μίαν ὑπόστασιν, χωρὶς νὰ συγχύσῃ τὰ ἰδιώματα τῶν φύσεων· καὶ **Ἀγαθότης**, ἥτοι Χάρις, ἥτις ἐθεοποίησε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὴν ὑπεράνω τῶν οὐρανίων Δυνάμεων· διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα τῆς **Μαρίας**, ὁποῦ ἐμελλε νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τοιοῦτον μέγα Μυστήριον, αὐτὰ τὰ τρία περιέχει.

Πρώτον γάρ, τὸ ὄνομα **Μαρία**, παραγόμενον ἀπὸ τοῦ «**Αἴα**» ἐβραϊκοῦ ὀνόματος, ὃ δηλοῖ Κύριος, ἐρμηνεύεται «**Κυρία**», διότι κυριεύει καὶ ἐξουσιάζει ὅλα τὰ κτίσματα οὐράνια καὶ ἐπίγεια, ὡς Μήτηρ Θεοῦ, κατὰ τοῦτο δὲ ἔχει τὴν τελειότητα τῆς **Δυνάμεως**: ἐπειδὴ τὸ θεμέλιον τῆς κυριότητος εἶναι ἡ **Δύναμις** καὶ ὅπου εἶναι κυριότης καὶ ἐξουσία, ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ εἶναι καὶ **Δύναμις**.

Κατὰ δὲ Γεώργιον τὸν Κορέσιον, εἰδήμονα τῶν ἐβραϊκῶν, ἐκ τῆς ρίζης τοῦ «**Τεχωβά**», τοῦ τετραγραμμάτου, ἀκοινωνήτου τε πάσῃ κτίσει καὶ κυριωτέρου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ· ὃ δὴ καὶ αὐτὸ ἠρμηνεύεται παρὰ τῶν Ἑβδομήκοντα «**Κύριος**» – *Θεοτοκάριον Νέον...*, σελ. 11, ἔκδοσις ια', Υἱῶν Σωτ. Σχοινᾶ, ἐν Βόλφ 1984 **Ι**.

Δεύτερον, Μαρία ἐρμηνεύεται «**Φωτισμός**», κατὰ τὸν Νεοκαισαρείας Γρηγόριον, λέγοντα: «*Μαρία γὰρ ἐκλεκτή, ὅπερ δὴ φωτισμός ἐρμηνεύεται*»· ἐπειδὴ δὲ ἡ **Σοφία** ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ *σῶν φῶς* καὶ εἶναι κατὰ τὸν Σολομώντα: «*ἀπαύγασμα φωτὸς ἀίδιου*» (Σοφ. Σολ. ζ' 26), διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα τῆς «*Μαρίας περιέχει ἐν ἑαυτῇ κατὰ τοῦτο τὴν τελειότητα τῆς Σοφίας*».

Τρίτον, Μαρία ἐρμηνεύεται «**Πέλαγος**», κατὰ τὸν θεῖον Ἀμβρόσιον, λέγοντα: «*Πέλαγος ἐβραϊστὶ Μαριάμ ἐρμηνεύεται*», ἀλλὰ καὶ λατινικῶς *Mária* αἱ θάλασσα λέγονται. Τὸ δὲ πέλαγος καὶ ἡ θάλασσα εἶναι σύμβολον τῆς **Ἀγαθότητος** καὶ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ Θεοτόκος· καθὼς γὰρ ἡ θάλασσα καὶ τὸ πέλαγος περιέχει ἐν ἑαυτῇ πλῆθος ὑδάτων καὶ δέχεται ὅλους τοὺς ποταμούς, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ Θεοτόκος περιέχει ἐν ἑαυτῇ πλῆθος χαρίτων καὶ ἐδέχθη ὅλους τοὺς ποταμούς τῶν δωρεῶν ὅπου κατὰ μέρος ἔχουν ὅλα τὰ κτίσματα νοητὰ καὶ αἰσθητά, Ἄγγελοι ὁμοῦ καὶ ἄνθρωποι.

Λαβοῦσα λοιπὸν ἡ Θεοτόκος κατὰ πρόγνωσιν θεῖαν τὸ μυστηριώδες ὄνομα **Μαρία**, ἔλαβεν ἐν ταυτῇ καὶ τὰ παρὰ τοῦ ὀνόματος Αὐτῆς συμβολικῶς σημαίνοντα· ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Πατέρα τὴν **Δύναμιν**, ὡς θυγάτηρ Αὐτοῦ, διὰ νὰ τελειῇ ὡς Μήτηρ εἰς τὴν γῆν ἐκεῖνο ὅπου ὁ Θεὸς τελειοῖ ὡς Πατὴρ εἰς τὸν οὐρανόν· ἔλαβε τὴν **Σοφίαν** ἀπὸ τὸν Υἱόν, ὡς Μήτηρ Αὐτοῦ, διὰ νὰ ἡξεύρῃ νὰ φιλιώνῃ τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν γῆν καὶ τὸν Θεὸν μὲ τὸν ἄνθρωπον· ἔλαβε καὶ τὴν **Ἀγαθότητα** καὶ χάριν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὡς Νύμφη Αὐτοῦ, διὰ νὰ μεταδίδῃ εἰς ὅλα τὰ κτίσματα, οὐράνια καὶ ἐπίγεια, τὰς πνευματικὰς Αὐτῆς δωρεὰς τε καὶ χάριτας.

β. Δηλοῖ δὲ καὶ ἄλλα τὸ ὄνομα τῆς Μαρίας.

Τὰ πέντε γὰρ στοιχεῖα τοῦ ὀνόματος **Μαρία** σημαίνουσι, κατ' ἄλλους μὲν ταῦτα· τὸ «**Μ**»: *Μέλισσα*· τὸ «**Α**»: *Αὐγὴν*· τὸ «**Ρ**»: *Ράβδον*· τὸ «**Ι**»: *Τριν*· καὶ τὸ «**Α**»: *Ἀμπελον*.

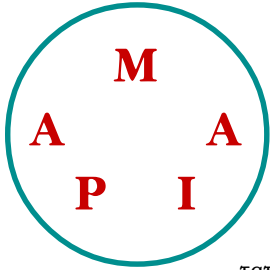
Κατ' ἄλλους δὲ δηλοῦσι ταῦτα· τὸ «**Μ**»: τὴν *Μαριάμ* τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μωϋσέως, ἧτις ἦτον ἕνας τύπος τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν παρθενίαν, ὡς λέγει ὁ Νύσσης Γρηγόριος, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαβε προφητικῶς καὶ τὸ ὄνομά Της· τὸ «**Α**» σημαίνει τὴν Προφήτιδα *Ἄνναν* τὴν Μητέρα τοῦ Σαρουήλ· τὸ «**Ρ**»: τὴν ὠραιοτάτην *Ραχὴλ*· τὸ «**Ι**»: τὴν ἀνδρειοτάτην *Τουδῆθ*· καὶ τὸ «**Α**»: τὴν φρονιμωτάτην *Ἀβιγαίαν*.

Ἡ, κατ' ἄλλους, τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀνόματος **Μαριάμ** δηλοῦσι ταῦτα· τὸ «**Μ**»: *μόνη*· τὸ «**Α**»: *αὔτη*· τὸ «**Ρ**»: *ρῦσεται*· τὸ «**Ι**»: *ιοῦ*· τὸ «**Α**»: *ἅπαντας*· τὸ «**μ**»: *μισοκάλου*.

• *Μόνη γὰρ ἡ Θεοτόκος ἐρρύσατο ἅπαντας ἀπὸ τὸ φαρμάκι τοῦ μισοκάλου Διαβόλου καὶ Αὐτὴν περιεῖχεν ὅλων τῶν ἀνωτέρω, τόσον πραγμάτων, ὅσον καὶ*

θαυμαστών γυναικῶν, τῶν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος Αὐτῆς συμβολικῶς δηλουμένων, τὰς ἀρετὰς τε καὶ τελειότητας.

■ Ὅρα καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρ' ἐμοῦ συλλεχθέντος *Νέου Θεοτοκαρίου*, ἵνα μάθῃς πῶς τὸ ὄνομα τῆς Θεοτόκου, τὸ **Μαριάμ**, γραφόμενον, ἀποτελεῖ σχῆμα *τετραγώνου*, καὶ *κύκλου*, καὶ *χιαστοῦ*, καὶ πῶς οἱ λόγοι τῶν τοιούτων σχημάτων προσαρμύζονται εἰς τὴν Θεοτόκον.

!• Ἴδου τὸ παμπόθητον ὄνομα τῆς Θεοτόκου, σχῆμα **Κύκλου** ἀποτελεῖ καὶ δηλοῖ, ὡς ἂν ἀναλογικῶς ἀνῆρ εἴποι, κυρίως μὲν, ὅτι μόνη Αὕτη τῶν νοπτῶν καὶ αἰσθητῶν κτισμάτων, κατὰ τε ψυχὴν καὶ σῶμα ὠραιότατη γέγεννηται καὶ μόνη πολυχωροτάτη ὤφθη θεῶν τε ἅμα καὶ ἀνθρωπίνων χαρίτων.

Τοιοῦτος γὰρ ὁ **Κύκλος**, κατὰ τὸν Πρόκλον, ὠραιότατος ὢν τῶν σχημάτων ἀπάντων καὶ πολυχωροτάτος, ἐπομένως δέ, καὶ ὅτι Θεὸν Αὕτη ἐγέννησεν, ἴσον ἑαυτῇ ὄντα κατὰ πάντα καὶ ὅμοιον, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ἀναρχόν τε κατὰ χρόνον καὶ ἀτελεύτητον.

Τοιοῦτος γὰρ καὶ ὁ **Κύκλος**, ἴσος ἑαυτῇ κατὰ πάντα καὶ ὅμοιος· καί, ὅσον ἐπὶ τῷ φαινομένῳ, δοκῶν, ἀναρχος εἶναι καὶ ἀτελεύτητος.

• Ἴδου τὸ αὐτὸ πολυῤῃμνητον καὶ κοσμοσωτήριον ὄνομα, σχῆμα **Τετραγώνου** ναὶ μὴν καὶ **Χιαστοῦ**, ἦτοι **Σταυροειδοῦς**, ἀποτελεῖ.

Δηλοῦται δὲ διὰ τοῦ **α'** κυρίως μὲν, ὅτι μόνη Αὕτη ἀπὸ γεννήσεως ἐν μόνῳ τῷ καλῷ βεβηκυῖα, ἀκίνητος ὅλως πρὸς τὸ κακὸν κατὰ προαίρεσιν γέγονε· τοιοῦτον γὰρ καὶ τὸ **Τετράγωνον** βασιμώτατος ὢν τῶν σχημάτων ἀπάντων καὶ δυσκινητότατος.

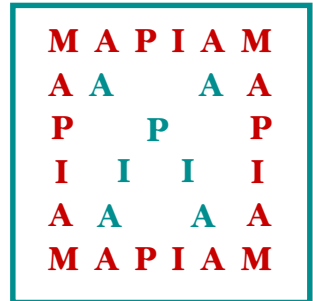
Διὰ δὲ τοῦ **β'**, ὅτι μόνη Αὕτη νεκρωμένα εἶχεν αἰετὰ ἐμπαθῆ κινήματα τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς, οὔτε τοῦ καλοῦ ὑπὸ τούτων ἀφελκομένη, οὔτε πρὸς τὸ κακὸν ἐφελκομένη· νεκρώσεως γὰρ σύμβολον ὁ Σταυρός.

Ἐπομένως δὲ δηλοῦται καὶ ὅτι Δημιουργὸν Αὕτη ἐγέννησε, τὰ τέτταρα μέρη δημιουργήσαντα τοῦ παντός· καὶ ὅτι ἄνθρωπον ἐγέννησε, σταυρωθέντα σαρκὶ καὶ διὰ τοῦ Σταυροῦ Αὐτοῦ τὰς τέτταρας γωνίας τοῦ παντός διαλαβόντα καὶ σώσαντα (παρὰ τῷ γ' τόμῳ Βρυεννίου) – *Θεοτοκάριον Νέον...*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 11 I.

2. Κατὰ ἀλήθειαν, τότε ἦτον νὰ ἰδῇ τινὰς πληρούμενον τὸ λόγιον ἐκεῖνο τοῦ Προφήτου Δαβὶδ, τὸ λέγον· *«ἡμέρα τῇ ἡμέρα ἐρεῦνεται ῥῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλει γνώσιν»* (Ψαλμ. ιν' 3).

• Κατὰ γὰρ τινὰς ἐρμηνευτάς, ἐπὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Ἑλισάβετ καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Προδρόμου ἀλληγορεῖται τὸ ρητὸν τοῦτο χαριέστατα καὶ γλαφυρώτατα:

«ἡμέρα γὰρ τῇ ἡμέρα ἐρεῦνεται ῥῆμα», ἦτοι ἡ Θεοτόκος εἰς τὴν Ἑλισάβετ ἀπέδωκε τὸν συνῆθη ἀσπασμὸν καὶ χαιρετισμὸν· καὶ ἀντιστρόφως ἡ Ἑλισάβετ εἰς τὴν Θεοτόκον· ἡμέρα γὰρ ἦτον ἡ κάθε μία, ἦτοι φανερά φαινομένη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς εἶναι φανερά καὶ ἡ ἡμέρα·

«νύξ δὲ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνώσιν», ἥτοι ὁ Χριστὸς ὁ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου, ὡς ἐν σκοτεινῇ νυκτὶ κρυπτόμενος, ἔδωκε γνώσιν εἰς τὸν Πρόδρομον, τὸν καὶ αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Ἑλισάβετ, ὡς ἐν σκοτεινῇ νυκτὶ εὐρισκόμενον, ὅτι Αὐτὸς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ὅθεν καὶ ὁ Πρόδρομος ἔσωθεν ἐν τῇ κοιλίᾳ, γνωρίσας τὴν Αὐτοῦ παρουσίαν, ἀπὸ τὴν χαρὰν του ἐσκίρτησε καὶ τρόπον τινὰ καὶ μὲ πόδας καὶ μὲ χεῖρας ἔδακτυλοδείκτει Αὐτὸν καὶ ἔλεγεν: «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», ὡς λέγει ὁ Ἄγιος.

• Διὰ τί δὲ ἐσκίρτησε πρότερον καὶ ἔπειτα ἐπροφήτευσεν; Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον, καθὼς οἱ Προφῆται, ὡς λέγουσι, πρῶτον ἐνθουσιῶντο ὑπὸ τοῦ Πνεύματος καὶ ἔπειτα ἐπροφήτευσεν· ἔτσι τάχα καὶ ὁ Ἰωάννης, πρότερον ἐσκίρτησεν οἰονεὶ ἐνθουσιῶν καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ στόματος τῆς μητρὸς προφητεύει.

3. Προσθέτει δὲ ὁ σοφὸς Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος, ἐν τῇ *Ἑρμηνείᾳ τοῦ Τροπαρίου τῆς Τιμιωτέρας*, τὸν μυστικὸν τοῦτον λόγον καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ἐνάτη ἡ Ἰωδὴ αὕτη τῆς Θεοτόκου· δηλαδή, ἵνα δειχθῇ συμβολικῶς διὰ τοῦ **ἐννέα** ἀριθμοῦ, ὅτι ἡ Θεομήτωρ τὸν Ἐνα τῆς Τριάδος ἐγέννησεν· ἐπειδὴ ὁ **τρεῖς** ἀριθμὸς, πολλαπλασιάζοντας τὸν ἑαυτὸν του, γεννᾷ τὸν **ἐννέα**· τρεῖς γὰρ τρεῖς ἐννέα γίνονται· καὶ ἀντιστρόφως, ὁ **ἐννέα** ἀριθμὸς τρεῖς φοραῖς περιέχει τὸν **τρία**.

• Ἦθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, καὶ διὰ τί εἰς **ἕξ στίχους** τὴν Ἰωδὴν ταύτην μοιράζουσα ἡ Ἐκκλησία, ψάλλει αὐτήν;

α. Καὶ ἀποκρινόμεθα, ὅτι διὰ τὴν παρασταθῆ συμβολικῶς διὰ τοῦ **ἕξ** ἀριθμοῦ, ὅτι ἡ Θεοτόκος ἐγέννησε τὸν Θεὸν Λόγον, τὸν ἐν **ἕξ** ἡμέραις τὸν κόσμον δημιουργήσαντα.

β. Ἵσως δὲ καὶ κατὰ λόγον βαθύτερον, διὰ τὴν ὅτι **ἕξ ἀριθμὸς τέλειος** ὀνομάζεται παρὰ τοῖς ἀριθμητικοῖς, ὡς ἴσον ὦν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν, ἥτοι μονάδι δυάδι καὶ τριάδι.

Δείκνυται οὖν συμβολικῶς καὶ ἀναλογικῶς διὰ τοῦ **τελείου** τούτου **ἀριθμοῦ**, ὅτι ἡ Θεοτόκος ἐγέννησε τὸν Θεὸν Λόγον σαρκί, τὸν ὄντα **τέλειον** κατὰ τὴν Θεότητα καὶ **τέλειον** κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· καὶ ἴσον μὲν ὄντα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, καθὸ Θεόν· ἴσον δὲ τῇ Μητρὶ καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καθὸ ἄνθρωπον.

Ἵσως δὲ δηλοῦται διὰ τούτου καὶ ὅτι ἡ Θεοτόκος ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν ὑπέρτατον καὶ ὑψηλότατον βαθμὸν τῆς **τελειότητος**, εἰς τὸν ὁποῖον ἄλλο ψιλὸν κτίσμα οὐκ ἀνέβη, οὐδὲ ἀναβῆναι δύναται, μὲ τὸ νὰ ἔγινε Μήτηρ ἀληθῆς τοῦ προτελείου καὶ ὑπερτελοῦς καὶ παντελείου Λόγου· καὶ ὅτι ἴση ὑπῆρχε τοῖς **τριῶν** μέρεσι τῆς παρθενικῆς καὶ ἰσαγγέλου καὶ θεοειδοῦς Αὐτῆς ζῶης· ὥσπερ γὰρ **πρὸ τόκου** Παρθένος ἦν, οὕτω καὶ ἐν **τῷ τόκῳ** Παρθένος διεφυλάχθη, καὶ **μετὰ τόκου** Παρθένος διέμεινε, καὶ ἦν ἀεὶ Ἄειπαρθένος.

4. Σημειοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο ἐδῶ, ὡς εἰδόμενος ἀξιον, ὅτι μαζί μὲ τοὺς **ἕξ στίχους** τῆς Ἐνάτης ταύτης Ἰωδῆς τῆς Θεοτόκου, ἐτάχθη παρὰ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ψάλλεται ἐξάκις καὶ τὸ γλυκύτατον καὶ κοσμοπόθητον τροπάριον τὸ «τὴν *Τιμιωτέραν*», ἐν αἷς ἡμέραις δηλαδὴ αὕτη στιχολογεῖται, καὶ ὄχι ἄλλο τροπάριον.

Αἷτια δὲ τούτου εἰσὶ ταῦτα.

Πρῶτον, διότι ὁ τούτου θεσπέσιος Ποιητὴς Κοσμοῦ ἐμουσούργησεν αὐτὸ ἐν τῇ ἐνάτῃ ᾠδῇ τοῦ Τριωδίου τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς μὲ γλυκὴ καὶ χαριέστατον μέλος καὶ μὲ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ ὄντως θεομητροπρεπῆ νοήματα καὶ ἐγκώ-

μία, ἵνα μὲ αὐτὰ παρηγορήσῃ τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ, Ἥτις τότε ἔλυπεῖτο καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἐθλίβετο, διὰ τὸ πάθος τοῦ παμφιλτάτου καὶ γλυκυτάτου Υἱοῦ Της· ὅθεν, ἵνα φανῆ, ὅτι τὸ τροπάριον αὐτὸ εἶναι προσηρμοσμένον κατὰ τὴν Ἐνάτην ὼδὴν τῆς Θεοτόκου, διὰ τοῦτο ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ ἀναφέρεται ἡ ἀρχὴ τῆς ὼδῆς· τὸ γὰρ «*μεγαλύνομεν*», ὁποῦ περιέχεται ἐν τῷ τροπαρίῳ τῆς *Τιμιωτέρας*, ἐδανείσθη ἐκ τοῦ «*Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον*».

Δεύτερον δέ, διότι τόσων μεγάλων παρηγορίαν καὶ ἀρέσκειαν καὶ εὐχαρίστησιν ἔλαβεν ἡ Κυρία Θεοτόκος εἰς τὸ τροπάριον αὐτό, ὥστε ὁποῦ ἐφάνη εὐθὺς εἰς τὸν Ἱερὸν Κοσμᾶν καὶ μὲ πρόσωπον γεμᾶτον ἀπὸ χάριν καὶ παιδρότητα, εὐχαρίστησεν αὐτόν, εἰποῦσα, ὅτι εἰς τὸν Ὑμνον αὐτὸν ἐπαναπαύεται περισσότερον, παρὰ εἰς ὄλους τοὺς ἄλλους ὕμνους· καὶ ὅτι, ὅπου ὁ ὕμνος αὐτὸς ψάλλεται, ἐκεῖ καὶ Αὐτὴ ἀρρήτῳ καὶ θείᾳ δυνάμει θέλει εὐρίσκεται παροῦσα καὶ θέλει ἀντευλογεῖ τοὺς Αὐτὴν εὐλογοῦντας, καθὼς καὶ τῇ ἀληθείᾳ πολλοὶ μετὰ ταῦτα καθαρὸι καὶ θεωρητικοὶ ἄνδρες εἶδον τὴν Θεοτόκον, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Ἐνάτης ὼδῆς, παρεστῶσαν κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν Της καὶ εὐλογοῦσαν τοὺς Αὐτὴν εὐλογοῦντας καὶ τὴν ὼδὴν Αὐτῆς σὺν τῇ *Τιμιωτέρᾳ* ψάλλοντας.

Καὶ λοιπὸν, κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον ἦτον ποιητῆς τοῦ τροπαρίου τῆς *Τιμιωτέρας* ὁ Ἱερὸς Κοσμᾶς· τῇ δ' ἀληθείᾳ, ἡ Θεοτόκος ἦτον ὁποῦ ἐνέπνεεν εἰς αὐτὸν μυστικῶς τὰ νοήματα καὶ ἤρμوزه τὸ μέλος καὶ τὴν χεῖρα καὶ τὸν κάλαμον ἐχειραγωγῶει τοῦ γράφοντος.

• Διὰ τοῦτο καὶ ἀσκεπεῖς αὐτὸ μετὰ φόβου καὶ εὐλαβείας ψάλλομεν, παρομοίως μὲ τὴν ὼδὴν τῆς Θεοτόκου, ὡς παρεστῶσαν νοερῶς καὶ εὐλογοῦσαν ἡμᾶς τὴν παρ' ἡμῶν ὕμνουμένην Θεομήτορα, καθὼς ταῦτα πάντα διηγεῖται μὲ ἓνα ἑλληνισμὸν κομψότατον καὶ γλαφυρώτατον ὁ σοφὸς Νικηφόρος ὁ Ἐανθόπουλος, γράφων πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς Ὁδηγητρίας Νέφυτον καὶ ἐρμνεύων τὸ τροπάριον τῆς *Τιμιωτέρας*.

■ Συνήθεια δὲ εἶναι νὰ ψάλλεται μετὰ τὴν ἐνάτην, ὅταν δὲν ᾔναι δοξολογούμενος Ἅγιος, καὶ τὸ *Ἄξιόν ἐστιν*, ἐνωμένον μετὰ τῆς *Τιμιωτέρας*, διὰ τὸ θαῦμα ὁποῦ ἠκολούθησε κατὰ τὸ ἀγιώνυμον Ὅρος τοῦ Ἄθω, ἐν τινὶ Κελλίῳ τοῦ Παντοκράτορος· εἰς τοῦτο γὰρ φανεῖς ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ, ἔψαλλεν αὐτὸ ἔμπροσθεν τῆς Εἰκόνης τῆς Θεομήτορος. Εὐρίσκεται δὲ τὸ θαῦμα αὐτὸ τετυπωμένον ἐν τῷ τέλει τοῦ *Νέου Μαρτυρολογίου*, καὶ ὁ βουλόμενος, ἄς ἀναγνώσῃ αὐτό.

5. Τὴν ὼδὴν ταύτην τῆς Θεοτόκου συντομώτατα ἠρμήνευσεν ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, ὁ καὶ Θαυματουργὸς ἐπικαλούμενος, ἐν τῷ εἰς τὸν *Εὐάγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου Λόγῳ* αὐτοῦ.

Λέγει τοίνυν περὶ αὐτῆς ταῦτα:

«*Λαμπρὰ μὲν ὀρώμεν καὶ τῆς στείρας τὰ ῥήματα (τὰ τῆς Ἑλισάβετ δηλαδή, ἅπερ ἐξεφώνησε πρὸς τὴν Θεοτόκον, εἰποῦσα: «εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου»), λαμπρότερα δὲ πάλιν ἡ ἀγία ἐφθέγγετο Παρθένος ῥήματα, καὶ ὥδην τῷ Θεῷ εὐχαριστίας, καὶ εὐδίας, καὶ θεολογίας γέμουσαν τῷ Θεῷ ἀνατίθεισιν· μετὰ τῶν ἀρχαίων τὰ νέα καταγγέλλουσα· μετὰ τῶν ἀπ' αἰῶνος τὰ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων κηρύττουσα, καὶ ἐν βραχεῖ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιωσαμένη τοῦ Χριστοῦ τὰ μυστήρια. Εἶπε δὲ Μαριάμ· «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον»» καὶ τὰ ἐξῆς [Βλ. ΡΓ τ. 10, στλ. 1165C].*